

İstanbul Masalı • Mine Soysal

Resimleyen: Betül Sayın • Genç Kitaplar • Anlatı • 108 sayfa • Önerilen sınıflar: 5, 6, 7, 8, Lise

MİLLİ KÜLTÜR • TARİH • KÜLTÜRLER • İLETİŞİM

İstanbul • tarih • coğrafya • anıtlar • mitoloji • kent yaşamı • değişim • göç • efsaneler • kültürel iletişim • Antik Çağ

Yazar, arkeolog **Mine Soysal**'ın, İstanbul ve çevresinin tarihöncesinden bugüne uzanan yerleşimlerinin 300 bin yıllık öyküsünü aktardığı anlatısı, illüstratör **Betül Sayın**'ın suluboya resimleriyle canlanıyor. Marmara Bölgesi'nin jeolojik oluşum sürecinden, bugün İstanbul'un yayıldığı bölgeye gelen ilk insanlara; Yarımburgaz Mağarası'ndan, kurulan ilk köylere; kurulan ilk liman kenti Byzantion'dan, Bizans İmparatorluğu'nun dillere destan başkenti Konstantinopolis'e; Osmanlı'nın güçlü başkentinden, günümüzün yorgun megapolü İstanbul'a uzanan benzersiz bir yerleşim öyküsü. Soysal'ın her yaşta okura sunduğu bu benzersiz kitabın belgeseli 2015'te İZ TV'nin "İstanbul'un Yüzleri" kuşağına konu oldu.

Kitabın bölümleri: *Tarihöncesi -Mağara yerleşimlerinden ilk köylere; İlk Kent: Byzantion - İlk liman kentinden ilk başkente; İlk Başkent: Konstantinopolis - Bizans İmparatorluğu'nun dillere destan başkenti; Osmanlı Başkenti İstanbul - Doğu'nun büyü başkentinden Batılı bir kente; Cumhuriyet Kenti İstanbul - Baş döndürücü değişimlerin biçimlendiği yorgun metropol.*

TARTIŞMA KONULARI...

- 1- Kitabın "Anlatmadan Önce" bölümünde yazar, "Her kentin masalı vardır," diyor. Kentlerin masalları hangi kaynaklardan öğrenilir? Bu masallar gerçeklerle ne kadar bağlantılıdır? Kent masallarının tarihteki yeri nedir?
- 2- Bugün muhteşem bir uyumla birbirine bağlanmış Karadeniz, Marmara ve Ege Denizi'nin tarihsel oluşumu hakkında neler öğreniyoruz?
- 3- Marmara'daki ilk insanların 60 bin yıl önce Afrika'dan gelmiş olması size neler düşündürüyor? Teknolojinin, taşıtın, ekipmanın olmadığı koşullarda, Afrika'dan İstanbul yöresine, oradan da Avrupa'ya "yürümek" sizce nasıl bir maceradır?
- 4- Tarihöncesi dönemlerde (Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Çağ'ları) İstanbul'un ve Balkanlar'ın, Marmara'ya oranla gelişmemiş olmasının nedeni nedir? Bugün gökdelenlerin yükseldiği Fikirtepe'de, bölgenin "Fikirtepe Kültürü"nü oluşturacak ilk köylerden birinin kurulduğunu öğrenmek nasıl hissettiriyor?
- 5- Tarihçi Herodotos kentin kuruluşuyla ilgili neler söylüyor? Byzantion kentinin kuruluşu için mitolojide yer alan efsaneler neler? Körlük Ülkesi ve İnek Geçidi nerede?
- 6- Antik çağ ve Roma dönemi Byzantion'unda, coğrafi siyasi ve sosyolojik olarak ne tür yaşam kültürleri olduğunu öğreniyoruz? Kent bu dönemlerde hangi etkiler altında kalıyor?
- 7- Byzantion nasıl Konstantinopolis'e dönüşüyor? Dönemin en güzel ve görkemli kenti haline gelmesini sağlayan gelişmeler neler? Kentlilerin yaşamında hangi özellikler dikkat çekiyor? Dini açıdan kentte ne tür gelişmeler yaşanıyor?
- 8- Konstantinopolis'te inşa edilen anıtsal yapılar bugün hangi semtlerde bulunuyor? Merkezdeki Hipodrom'un işlevi ve kent yaşamındaki önemi ne?
- 9- Konstantinopolis ne zaman parıltısını kaybetmeye başladı; bu gerileme sürecinde halkın yaşamında ve anıtsal yapılarda ne gibi değişimler meydana geldi? Bizans İmparatorluğu'ndaki hangi gelişmeler kentin geleceğini belirledi?
- 10- Osmanlılar için Konstantinopolis'in alınması neden temel koşul haline geldi; mesele güç gösterisi miydi yoksa başka nedenler mi vardı? II. Mehmet, kendisine Fatih ünvanını kazandıran fetihten sonra hangi adımları atarak kentin yeniden bir dünya kentine dönüşmesinin yolunu açtı?

- 11- 1500-1700 yılları arasında kentin büyümesini ve eşsizliğini sağlayanlar neler? Bu dönemlerde ne tür dev projeler hayata geçirildi? Osmanlı İmparatorluğu'nun bu zengin dünyasından halk nasıl yararlandı, ya da yararlandı mı? Bu dönemde halkın refahı ne kadar gözetildi; mahalleler arası iletişim, halkın birliğine ve gelişimine katkı yaptı mı?
- 12- Avrupa'nın Rönesans'ı Osmanlı'ya nasıl yansıdı? Lale Devri, Osmanlı'ya ve İstanbul'a neler kazandırdı; yabancılarla ilişkilerde hangi gelişmeler yaşandı? Tanzimat, İstanbul'un değişimini neden ve nasıl hızlandırdı?
- 13- 1850'li yıllardan başlayarak İstanbul'da ekonomik ve sanatsal açılardan neler yaşanmaya başlandı? Pera semti neden, nasıl farklılaştı?
- 14- 1. Dünya Savaşı'ndan sonra İstanbul'da siyasi ve toplumsal olarak nasıl bir ayrışma ortaya çıktı? Kentte yerleşim nasıl şekillenmeye başladı? Cumhuriyet'in ilanı, İstanbul'da nasıl bir değişime neden oldu? 1930'lar ve 1950'ler kenti nasıl etkiledi?
- 15- 1980'den sonra kent neler kazandı, neler kaybetti? Sizce megapol olmak İstanbul'a yarar mı, zarar mı getirdi? Yazar İstanbul'u, "Son 50 yılda akıl almaz biçimde büyüyen, yorgun dünya kenti," diye tanımlamakta haklı mı? Neden?

YARATICI ETKİNLİKLER...

Çalışmaların çoğu online / çevrimiçi ortamda, ekran başında da gerçekleştirilebilir.

- **Pano:** Sınıfça iş bölümü yaparak, "İstanbul Masalı" başlığını taşıyan, Marmara'nın ve İstanbul kentinin kitapta sözü edilen evrelerini ve dönemlerini, yerleşim özelliklerini, anıtsal yapılarını, sosyolojik olaylarını kronolojik olarak anlatan, çok renkli bir pano hazırlayın. Yazı, resim, desen, fotoğraf ve objeler kullanılarak oluşturulacak pano için çok yaratıcı çözümler üretilebilir. (Pano fiziki ya da dijital düşünülebilir.)
- **Araştırma:** Öğrenciler 3 kişilik gruplara ayrılın. Her grup İstanbul kentinin Sultanahmet, Kadıköy, Bakırköy, Dolapdere, Üsküdar, Haramidere gibi semtlerinden biriyle ya da buralarda bulunan tarihi oluşumlar ve anıtlarla ilgili bilgi ve efsaneleri araştırın. Kentin tarihini oluşturan zengin söylenceler ortaya çıkarılın.
- **Okuma:** Önce gruplar halinde çalışarak edebiyatta İstanbul kentinin yerini, önemini araştırın. Bu kent şairlere, yazarlara nasıl esin kaynağı olmuş? Kent üzerine ya da kenti önemli bir unsur olarak kullanan hangi şiirler, hikâyeler, romanlar yazılmış? Yazar, şair ve kitaplardan oluşan zengin bir okuma listesi hazırlayın; öğrenciler okuduklarından istediklerini sınıftakilere önerin.
- **Sunum:** Gönüllü öğrencilerden oluşturulacak bir grup kentin hangi danslara nasıl konu olduğunu araştırabilir. (Dans konusunda pek çok video bulunacaktır.) Elde ettikleri fotoğraf ve videolardan renkli bir sunum hazırlayarak sınıfla paylaşınlar.
- **Fotoğraf:** Okulunuz İstanbul'daysa öğrencilerinizi kentin coğrafi ya da sosyolojik kültürünü yansıtacak fotoğraflar çekmeye yönlendirin. Bu olanağınız yoksa öğrenciler internette ve kitaplarda kente ait eski ve yeni fotoğrafları araştırınlar. En beğendiklerini "İstanbul Masalı" panosunun yanında "İstanbul'un Bin Bir Gerçeği" başlığıyla oluşturulacak başka bir panoda sergilensin. (Pano fiziki ya da dijital düşünülebilir.)
- **Sergi:** Yerli ve yabancı pek çok ressam İstanbul'u ve kent yaşamından kesitleri resmetmiş. Bu tabloları araştırın ve kısa açıklamalarla birlikte ressamların İstanbul tablolarıyla "Tuvalde İstanbul" sergisi hazırlayın. Sergi fiziki ya da dijital düşünülebilir. Dijital sergiyi sosyal medya ortamlarında paylaşın.
- **Çalıştay:** Her öğrenci, günümüzde İstanbul'un geleceği için en büyük risk gördüğü bir konuyu küçük bir kâğıda not etsin. Bütün kâğıtlar toplandıktan sonra ayrıştırılarak görüşler listelensin. İkinci adımda öğrenciler gruplara ayrılın. Gruplar listenin başında yer alan ilk 3 riskin nedenlerini ve alınması gerekli önlemleri çalışsın. Sonuçlar sınıfça tartışıldıktan sonra öneriler sloganlaştırılarak yaygınlaştırılın.

- **Resimleme:** Herkes Byzantion'un, Konstantinopolis'in ya da Osmanlı İstanbulu'nun sosyal yaşamından bir kesiti kendine göre hayal ederek resimlesin. Resimler "Byzantion'dan İstanbul'a" başlığıyla sıralanarak, dijital ortamda sergilenerek yaygınlaştırılsın.
- **Canlandırma:** Gönüllü öğrencilerle kentin anıtsal yapılarını konuşturun. Örnek: Kendini Sultanahmet Meydanı'ndaki dikili taşın yerine koyan öğrenci inşa edildiği zamandan başlayarak meydanda tanıklık ettiği gelişmeleri, olayları ve bugünkü durumunu, hatta duygularını anlatsın. Bu canlandırmaları, önceden saptayacağınız yapıların paylaşılması ve araştırılarak çalışılması sonunda istenildiği kadar çoğaltmak mümkün. Canlandırmalarda kullanılacak küçük aksesuarlar etkinliğe renk ve estetik katacaktır.